

Kainuun asuttamisen historiaa

Tiivistelmä fil.tri Jorma Keräsen esitelmästä 05.07.2002

Ennen esi-isiemme saapumista Kainuussa asusteli harvakseltaan saamen kansaa sekä liikkui karjalaisia kaukomatkaajia ja liminkalaisia eränkävijöitä. Pähkinäsaaren rauhan (1323) rajaa oli alunperinkin epäselvänä tulkittu puolin ja toisin omien etujen näkökulmasta. Historiallisesti oikean tulkinnan mukaan raja kulki Savon läpi Pyhäjokisuuhun Perämeren rannikolle. Kainuu oli siis osa Moskovan suuriruhtinaan maita. Ruotsin tulkinnan mukaan raja kulki eränautinnan mukaisesti Maanselkää noudatellen pohjoiseen. 1550 kuningas Kustaa Vaasa antoi asuttamiskäskyn, jonka seurauksena n. 140 savolaisperhettä eli 500-600 henkilöä matkasi parin vuoden aikana Oulujärven ympäristöön ja asettui taloksi valtapoliittisesti kiistanalaiselle maaperälle.

1570-luvulla alkanut Rappasota koitui kuitenkin muuttajille kohtalokkaaksi, sillä tuolloin jo kolmensadan savun suuruiseksi kasvanut asutus ja väestökin tuhouttiin lähes tyystin. Täyssinän rauhassa 1595 Kainuu liitettiin virallisesti Ruotsin valtakuntaan ja alue voitiin asuttaa uudelleen. Asutuksen turvaamiseksi aloitettiin 1600-luvun alussa Kajaanin linnan rakentaminen. Vaikka 1600-luku oli Ruotsin valtakunnan sotaisin ajanjakso, sai Kainuu olla ulkoisesti koko vuosisadan lähes rauhassa. Suurin uhka asutukselle oli tiheään toistuneet vaikeat katovuodet. Ns. pikkujääkauden aikana kuoli kainuulaisia joukoittain. Vuosien 1695-96 vaikea kato aiheutti suurina kuolonvuosina tunnetun väestökatastrofin, jolloin Kainuussa kuoli puolet väestöstä ja koko maassakin 27 %.

1700 valtakunta joutui Suureen pohjansotaan. Kainuuseen se ulottui väenotona ja raskaina sotatoimina 1710-luvulla. Sotatoimet alkoivat maaliskuussa 1712 ns. Sarkasodalla, jolloin 150-160 miestä hyökkäsi Kajaaniin, Paltamoon ja Sotkamoon. Koettelemuksen ja ahdingon aikakauden huipensi Isoviha, mikä ulottui Kainuuseen 1716 kuukausikaupalla kestäneenä Kajaanin linnan piirityksenä, jolloin tuhansien miesten venäläisarmeija eli ryöstäen ja tuhoten suuren osan kainuulaistaloista. Tuona miespolven kestäneenä aikana monien talojen suvut vaihtuivat ja alkuperäisiä kainuulaissukuja jopa sammui.

Turunkorvan historiaa

Turunkorvan aikaisempina omistajina mainitaan Otto Mannisen teoksessa Kainuun suvut 1651-1750 veronkantokirjuri ja verovouti, luutnantti Simon Affleck(Affläck), joka tunnettiin kansan keskuudessa Simo Hurttana hänen mielivaltaisen toimintansa takia. Affleck osti Turunkorvan tilan 07.03.1704 paettuaan perheineen Pielisjärveltä Kainuuseen. Affleck ylennettiin maamajuriksi 1709.

Affleck myi Turunkorvan tilan 02.06.1725 ja kuoli seuraavana vuonna 29.03.1726 Pielisjärvellä. Seuraava todennettu tapahtuma on vuodelta 1738, jolloin 05.06. päivätyllä kauppakirjalla vänrikki Peter Kindmanin leski Brigitta Wijkman myi 1/2 manttaalia käsittävän tilan 2200 kuparitaalarilla Heikki (Henric) Meriläiselle. Peter Kindman oli Kajaanin linnan varastokirjuri ja myöhemmin linnan kassanhoitaja. Perimätiedon mukaan Heikki Meriläinen olisi ollut Turunkorvan palveluksessa jo Simo Hurtan omistusaikana.

Heikki Heikinpoika Meriläinen 1686-1757

Heikki Meriläinen syntyi Siikajoen pitäjän Mankilan kylän Millalan talossa 10.11.1686 (Aarne Laaksonen: Suku Meriläinen 26.11.2000). Heikin puoliso oli Kirsti Tuomaantytär. Heikki isännöi vuosina 1712-1739 Mankilan kylän Saarelan taloa nro 3 (myöh. Heikkilä nykyisin Linna). Pekka Oilingin sukutietokannassa mainitaan Heikin synnyinpitäjäksi Rantsila ja sukunimeksi Saarela. Jäätyään leskeksi 1731 hän muutti lastensa kanssa Sotkamon Nuasjärvelle, jossa hän avioitui uudelleen 02.01.1732 Elin Henrika Kärnän kanssa. Oilingin mukaan Heikki mainitaan 1730-luvun puolivälistä alkaen talollisena Sotkamon pitäjän Nuaskylän Turunkorvassa eli Tuhkalassa, jolloin

myös sukunimi vaihtui Meriläiseksi kuten monen muunkin rannikkoseudulta Kainuuseen muuttaneen. Samoin Laaksonen toteaa Sotkamon ensimmäisessä rippikirjassa AI:1 mainittavan Turunkorvan kohdalla Olavi Kärnän leski Margareta Tenhutar ja perässä kymmenen vain etunimeltä mainittua henkilöä. Heikki mainitaan ensi kerran Meriläisenä Sotkamon rippikirjassa AI:2 1728-1733 Turunkorvan asukkaana.

Heikin yhteiskunnallisista luottamustoimista löytyy myös merkintöjä. 1742 kesäkuussa kokoontunut pitäjänkokous valitsi Heikki Meriläisen kirkon kuudennusmiehenä "matkustamaan Oulun kihlakunnattomana Polvianderin luo" valitsemaan valtiopäiväedustajaa. Toiseksi edustajaksi valittiin Mats Kyllönen ja heitä evästettiin matkalle viisikohtaisella kirjeellä. Kajaanin historiassa kerrotaan kuinka vuonna 1755 suoritti kruununnimismies Cristian Castren parin ulkopitäjäläisen Henrik Meriläisen ja Henrik Lukkarin kanssa tarkastuksen Kajaanin kirkkorakennuksessa ja muissa seurakunnan rakennuksissa ja he havaitsivat useita puutteita, jotka luetellaan pöytäkirjassa.

Heikki Meriläinen kuoli 26.10.1757. Kuolinsyyksi mainitaan magsvunt. Hän oli kuollessaan 70 v 11 kk ja 16 pv, josta on voitu laskea hänen syntymäaikansa, mitä ei ole merkitty kirkonkirjaan. Heikillä oli ensimmäisestä avioliitosta kuusi lasta: Henrik 1716, Margetin 1722?, Anna 1723, Johannes 1724, Mats 1727 ja Cristin 1729. Meriläisten sukua jatkoivat Henrik ja Mats. Johanneksen avioliitto oli lapseton samoin kuin Heikin toinen avioliitto.